СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 216. Джерзі Сити, Н. Дж., понеділок, 18-го вересня 1939. No. 216. Jersey City, N. J., Monday, September 18, 1939. VOL. XLVII

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свобода": Bergen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: Bergen 4-1010. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ОБМЕЖЕНІ ЗАВДАННЯ КОНГРЕСОВОЇ СЕСІЇ

ВАШИНҐТОН. — На пресовій конференції президент Рузвелт заявив, що надзвичайна сесія конгресу, яку він скликав на 21 вересня, буде коротка і матиме до полагодження тільки одну справу: зміну невтральностевого закону. Всі інші справи, серед них законодавство в справі воєнних визискувачів, будуть відложені на звичайну сесію. Президент також виразно натякнув, що Америка не буде ставити в сумнів права воюючих країв перешукувати американські кораблі. Такі права воюючим краям на основі міжнародних умов вповні належаться.

ЛИНДБЕРҐ ПРОТИ ВІЙНИ.

ВАШИНҐТОН. — Відомий американський летун Чарлз Линдберґ виголосив через радіо промову, в якій говорив, що Америка повинна за всяку ціну вистерігатися війни в Европі. Така війна, говорив він, замісць урятувати демократію в Европі, позбавилаб саму Америку демократичного устрою. Крім того участь в европейській війні наложилаб на Америку такі тягарі, яких вона не моглаб перенести. Линдберґ нагадував заповіт Джорджа Вашинґтона, який радив американським провідникам держатися осторонь від Европи. Америка може найкраще помогти Европі, коли буде оставатися в мирі й заховуватиме ті високі засади свободи і демократії, які вона має сьогодня, говорив він. В той спосіб вона може служити добрим взірцем европейським краям, які занурюються в середновіччя.

ЯПОНЦІ ШУКАЮТЬ ЗБЛИЖЕННЯ З АМЕРИКОЮ.

ВАШИНҐТОН. — Японський амбасадор у Вашингтоні, Ґіронучі, мав кілька розмов з секретарем Корделом Голом. Як повідомляють з достовірних джерел, ці розмови мають на ціли вирівняти ріжниці між Америкою і Японією та привести до зближення між тими двома краями. Замітне те, що ці розмови розпочались рівночасно з вісткою, що Японія шукає зближення з Советами. Дехто є тої думки, що вістки про советсько-японське зближення мають послужити Японії як засіб до зближення з Америкою.

ЗАТОПЛЕННЯ НОВИХ ДВОХ КОРАБЛІВ.

НЮ ЙОРК. — Прибережні американські морські стації перехопили дві радієві депеші з моря, в яких говорилося, що їх кораблі сторпедовані субмаринами і потопають. Далі депеші були перервані і не було подано ні назви кораблів, ні їх положення. По силі наданих депеш догадуються, що кораблі знаходились недалеко від американських берегів. Вкупі з тим нагадують подібні історії з останньої світової війни, в якій теж сторпедовані кораблі не були всилі надати повну депешу, а поринали, не оставляючи ніякого сліду за собою.

ВИДОБУЛИ СУБМАРИНУ „СКВЕЙЛОС".

ПОРТСМУТ (Ню Гемпшир). — Морським властям вдалось остаточно видобути нещасливо затоплену минулої весни субмарину „Сквейлас", на якій утопилось 26 моряків. Її вже затягнено до сухих доків і видобуто 25 трупів. Одного бракує. Догадуються, що крізь отворену кляпу він виплив на море. Всіх інших розпізнано. Власті почали доходження щодо причини затоплення. Показалося, що одна кляпа не працювала як слід. Це мабуть було причиною затоплення субмарини.

АМЕРИКАНСЬКА ДЕЛЕҐАЦІЯ ДО ПАНАМА СИТІ.

НЮ ЙОРК. — З нюйорського порту виїхав до Панама Сити на міжамериканські наради підсекретар Сомнер Велес. Він заявив, що надіється в обличчі европейської війни повного узгіднення на тій конференції інтересів всіх американських країв.

ВИРІБ ШТУЧНОЇ ГУМИ.

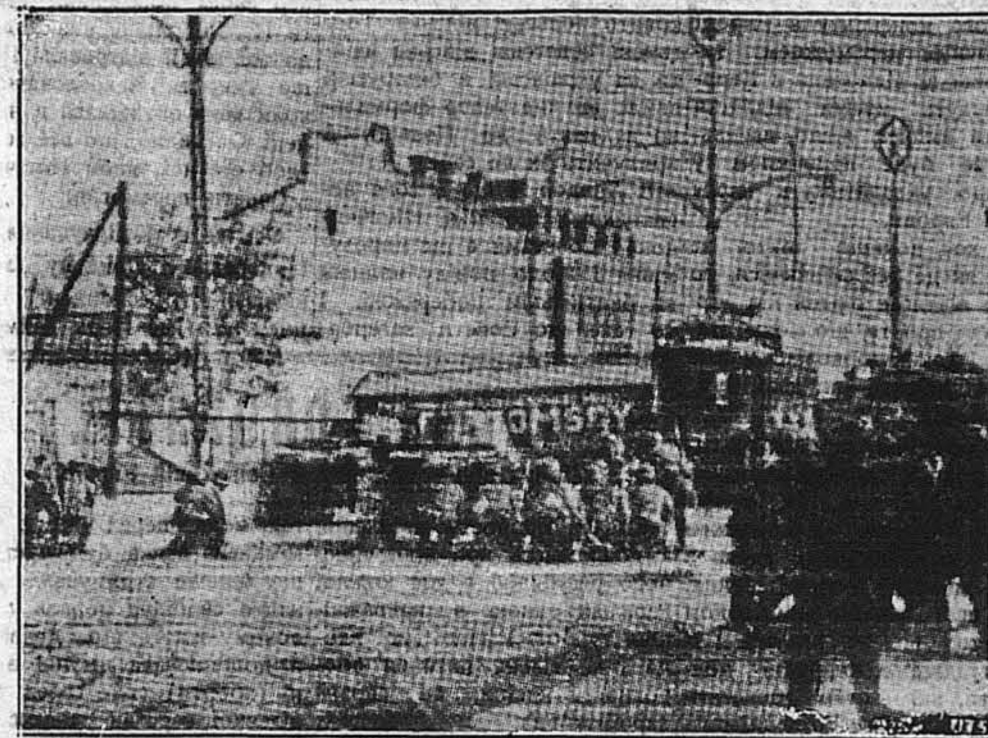
БОСТОН. — На зїзді хеміків учені заявили, що їм удалося знайти спосіб, як виробляти штучну гуму. У виробі цеї гуми гратиме важну ролю газ, що виходить з перерібки нафтової ропи на газоліну, або видістається просто з копалень нафти. Цей газ досі тепер марнувався. Тепер його вжиють для дуже добрих цілей.

СПІШАТЬСЯ З ГРОМАДЯНСЬКИМИ ПАПЕРАМИ.

НЮ ЙОРК. — Імігрантні власті на Еліс Айленді дістали через суди в ріжних стейтах запити відносно 90,000 осіб, які хочуть вибирати перші громадянські папери. Цей наплив можна приписувати вибухові війни в Европі. Власті твердять, що щоб відповісти на всі ці запити, треба двох літ часу.

ГУВЕР ЗА МІЖНАРОДНЮ КОМІСІЮ.

НЮ ЙОРК. — Бувший президент Гувер видав до газет комунікат, в якім говорить, що його пропозиція, щоб невтральні держави створили міжнародню комісію, яка апелювалаб до воюючих сторін, щоб вони по людяному вели війну, а також ствердживалаб всесторонньо, котра сторона ламає ці людяні приписи — знайшов прихильний відгук у міжнародних колах.

НАПАД НА ВАРШАВУ.

БУДОВА ПІДВОДНОГО КАБЛЯ МІЖ ШВЕЦІЄЮ ТА ФІНЛЯНДІЄЮ.

На шляху Стокгольм-Марієнгамн - Або - Гельсінки скінчили будову нового кабля. На відтинку Або-Гельсінки вживали дотепер повітряної лінії. Новим каблем можна вести одночасно 24 розмови. Нову лінію віддадуть до вжитку у грудні ц. р.

ВЛАДА ЗАБОРОНЯЄ ОСНОВУВАТИ ДИТЯЧІ САДКИ.

Староство в Добромилі заборонило оснувати садки при кружках „Р. Ш." в таких місцевостях: Добромиль - Гучок, Трушевичі, Княжпіль, Міґова, Квасинина, Старява, Лопушиця і Коростно. Кр. „Р. Ш." Ляцьке, що вже 7-мий рік з черги організував садок і цього року наладнав взірцеве дожвлювання, дістав дозвіл вести садок лише до 30. червня. Крім того ні одно українське товариство не дістало дозволу відкрити і вести садок.

СМЕРТЬ НАПАСНИКА ТА ЙОГО ЖЕРТВИ.

У Струсівській Слобідці, пов. Теребовля, Антін Матвіїв важко поранив сокирою Данила Пелішка. Поліція влаштувала за напасником погоню, підчас якої один постерунковий постріляв його. Жертву нападу й напасника перевезено до лічниці в Тернополі, де оба вони померли одної ночі.

ГРІЗНА ПОЖЕЖА.

В селі Махолі, равського повіту, пожежа знищила забудування Луця Костя, Мих. Гайдука, Марії Гайдук та Гната Боднара. Поліція веде слідство, щоб устійнити причину пожежі.

ЗГОРІВ ТАРТАК.

В тартаку фірми Зекіг у Великих Мостах пожежа наробила шкід на 30,000 зл. Крім тартаку потерпів іще й млин цієї фірми.

ЦЕНТРАЛЬНЕ КЛАДОВИЩЕ У ЛЬВОВІ.

За кільканацять днів закінчать праці при будові центрального львівського кладовища на Замарстинові.

КОЖНА ЧЕТВЕРТА РОДИНА МАТИМЕ ГОРОД І ВЛАСНУ ХАТУ.

У Відні є тепер 30,000 городів-наділів, що їх виарендовують поодиноким родинам. Це число городів збільшать до 100,000 так, що що четверта родина матиме власний город і літній дім. Число городів збільшили з огляду на успішну оборону перед летунськими нападами, зокрема перед запальними і газовими бомбами, що викликують велитенське спустошення в густо заселених дільницях міст. Куди менше знищення заподіють літаки в містах з широко розкиненими городами-наділами.

„НУМЕРУС КЛЯВЗУС" ДЛЯ ЖИДІВ У СЕРЕДНІХ ШКОЛАХ.

Мадярська преса повідомляє, що до жидів застосують „нумерус клявзус" у середніх школах. Чотири ліцеї в Будапешті створили окремі кляси, в яких буде вчитися найбільше 40 жидівських учеників. Управа жидівської віроісповідної громади дістала дозвіл оснувати нові школи для жидів відповідно до фінансових можливостей.

НЕ „ПАН", АЛЕ „ВИ".

Польські часописи принесли вістку з Риму, що у столиці Італії закрили одну з найкращих каварень, „Росаті" за те, що каварняна служба зверталася до гостей у третій особі однини через „пан", а не у другій особі множини — через „ви", як цього вимагає Мусоліні та фашистівське виховання.

ЗНОВУ ЧЕТВЕРНЯТА.

В місцевості Ґенґельо, на голяндсько-німецькому кордоні, одна голяндка привела на світ двох хлопчиків і дві дівчинки, що важать разом 16 фунтів. Мати й діти зовсім здорові.

З ПОЛІСЬКИХ ҐАРАЗДІВ.

Згідно із обчисленнями в 1938 р. було в Польщі 12,917 лікарів, з того ледви 1,466 у селах. У тому часі, коли напр. у львівському воєвідстві було 1,653 лікарів, на Поліссі було ледви 219.

КАРИ СМЕРТИ У ФРАНЦІЇ ВЖЕ НЕ БУДУТЬ ВИКОНУВАТИ ПУБЛИЧНО.

Між декретами, що їх підписе през. Лебрен, є між іншим декрет, що забороняє виконувати публично смертні присуди. Засуджених можна буде карати смертю на вязничнім подвірю у присутності представників влади і священика. Одночасно декрет забороняє пресі подавати описи виконання кари смерти засуджених, під загрозою гривни від 100 до 2,000 франків.

ПЕРЕМИШЛЬ МАЄ ЗАМАЛО ЖІНОК.

Згідно з останніми обчисленнями, у Перемишлі є 50,544 населення, з того 25,913 мужчин і 24,631 жінок. Населення Перемишля в порівнянні з минулим роком зменшилося на понад 1,000 осіб, що покинули це місто, шукаючи праці. Число жінок сягає у Перемишлі лише 48% усього населення.

ВБИЛИ ЛЮДИНУ ЗА ТЕ, ЩО СОБАКА БРЕХАВ.

Власник дому в Колі, Домбровський, посварився з льокатором Фабянським за дурницю, просто тому, що собака Фабянського безупинно брехав. Домбровський з сином і тестем побили Фабянського так важко, що він помер у лічниці.

НОВИЙ МІСТ НА СЯНІ.

У Перемишлі, на Сяні, саперські відділи будують з поспіхом новий міст, який має получити Засяння з дільницею Ґарбарі та Баківчиці. Міст буде положений у тому самому місці, де колись був деревляний міст, знищений перед кількома роками повінню на Сяні.

КРІВАВА БІЙКА.

Перед окружним судом у Перемишлі відбудеться небавом розправа проти 20 молодих селян з Доброї і Добча, яких притягнув до відповідальности прокуратор за те, що спричинили бійку, в якій убили одну, а кілька осіб важко поранили. Причиною бійки — міжсільські порахунки.

НАЦІСТИ ГОТОВІ ВІДДАТИ УКРАЇНСЬКІ Й БІЛОРУСЬКІ ЗЕМЛІ СОВЄТАМ

БЕРЛІН. — Американська пресова аґенція подає, що націстичні провідники згідні з тим, щоб українські і білоруські землі, що знайшлися під Польщею, були тепер прилучені до Советів. Ось тим треба собі пояснити факт, що Совети громадять великі сили війська на польсько-советській границі.

„ЧЕРВОНА ЗВІЗДА" ПРО УКРАЇНЦІВ І БІЛОРУСІВ У ПОЛЬЩІ.

МОСКВА. — Часопис Червоної Армії „Червона Звізда" передрукував уцілості з московської „Правди" статтю про переслідування Польщею національних меншин: українців і білорусів. Дипльомати застановляються, що це має означати, бо давніше про це не писалось. Урядові кола не дають ніяких пояснень, а тільки кажуть, що коли Совети говорять про причини розпаду Польщі, то хай кожний виробляє собі сам свою думку, що це має означати. Значить, що ні потверджують, ні відкидаються слухів про те, що є тайний договір між Советами і Німеччиною щодо поділу Польщі.

НА ШЛЯХУ ДО ЗГОДИ МІЖ СОВЄТАМИ І ЯПОНІЄЮ.

МОСКВА. — Совети і Японія погодились на завішення зброї на границі між Манчуком і Зовнішньою Монголією, де велися завзяті бої від 11. травня. Ось цей крок вважають вступом до справжнього замирення між Советами і Японією. Якщоб це дійсно сталося, то малоб величезне значіння на хід дальших подій в Европі й Азії. Японія малаб тоді вільну руку в загарбуванні Китаю, а Совети моглиб сконцентрувати всі свої війська в Европі й евентуально заанґажуватись у відповідній хвилині в европейську війну.

ЛЬВІВ ЗНИЩЕНИЙ.

ЛЬВІВ. — Польське радіо подає, що Львів борониться далі завзято перед німецьким наступом. Кажуть, що німецькі літаки безнастанно бомбардують місто. Між іншим бомбардували ринок, коли він був завалений селянами, що принесли городовину на продаж. Має бути в самім Львові, як подає радіо й польський уряд, до 20,000 убитих між цивільним населенням. І це наслідком бомбардування.

БОМБАРДУВАЛИ І КРЕМЯНЕЦЬ.

КРЕМЯНЕЦЬ (Волинь). — Польський уряд враз з деякими чужинецькими дипльоматами подався аж під саму советську границю, до містечка Кремянця. Зараз по його приїзді зачали бомбардувати Кремянець німецькі літаки. Кореспондент з Кремянця доносить до американських газет, що бачив збомбардованих до 20 містечок на українській землі й 30 убитих селян і жидів. Кажуть, що бомбардовано також такі міста як Тернопіль і Луцьк.

ДИПЛЬОМАТИ ПРОТЕСТУЮТЬ.

КРЕМЯНЕЦЬ. — Дипльоматичні представники чужих держав, що ще остались при польськім уряді, на чолі з папським нунцієм, запротестували проти німецьких бомбардовань отвертих міст у Польщі.

ЗАВАЖИЛИ ЛІТАКИ.

ЗАЛІЩИКИ. — Американський кореспондент подає, що те, що за два тижні німецькі війська могли заняти більшу половину Польщі, треба пояснити тим, що німці кинули на польську землю величезну масу літаків з дуже добре вишколеними летунами.

ТОПЛЯТЬ НІМЕЦЬКІ СУБМАРИНИ.

ЛОНДОН. — Англійський воєнний комунікат подає, що війна з німецькими субмаринами ведеться дуже успішно. Вже затоплено певне число таких субмарин.

ПРОДЕРЛИСЬ, КАЖУТЬ ПОЛЯКИ.

ПАРИЖ. — Відомості з польських джерел подають як певність те, що польські війська, що були замкнені в Познанщині, таки продерлися через німецькі ряди і злучилися з польськими частинами, що боронять Варшави.

ЗА ГАЛИЦЬКІ НАФТОВІ ПОЛЯ.

БЕРЛІН. — Найскорше посуваєтся та частина німецьких військ, що оперує на галицькім терені, докладніше на Підкарпатті. Це пояснюють тим, що німці хочуть захопити якнайскорше цілу галицьку нафтову територію. А далі, що хочуть тим способом найскорше дійти до Снятина, щоб там відтяти полякам відступ на румунську територію.

ПРИЙМАТИМУТЬ ЗБІҐЦІВ ДО ВІЙСЬКА.

ЛОНДОН. — Англія прийматиме ворогів націзму, себто німецьких і австрійських утікачів, до війська і боротьби з націстичною Німеччиною.

НА ЗАХОДІ НАСТУП ПРОДОВЖУЄТЬСЯ.

ПАРИЖ. — Воєнні операції на західнім фронті вказують ясно на те, що в дуже скорому часі прийде там до величезної битви. Покищо французи постійно здобувають щораз нові позиції.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗНАЙШЛИСЯ ОБОРОНЦІ

Московський орган комуністичної партії „Правда" виступив зо статтею, зверненою проти Польщі за її трактування національних меншин. Все, що в цій статті говориться, дуже близьке до правди або з нею покривається. Починає вона нібито з охоти вияснити несподівано скорий розгром польської армії Німеччиною. Як каже стаття, пояснювання поразки польської армії самою військовою перевагою неможливе: для цього мусить бути ще якась глибша причина, внутрішня слабість польської держави, а цю слабість „Правда" добачує в многонаціональнім складі населення польської держави та в тому, що Польща не зрозуміла випливаючої з цього факту потреби будувати державу на засадах національної терпимости та рівноправности. Замісць цього Польща повела супроти своїх національних меншин політику безоглядного душення й нищення.

Що „Правда" побачила такі речі, це не є ніяким відкриттям. Є це все речі, які існували здавна, від самої окупації Польщею українських, білоруських і литовських територій. Іншими словами, цей стан існував близько сорок років, і знали й писали про нього не лише люди, що живуть з Польщею об межу, але й люди з далекої Франції, Англії і ще дальшої Америки. Тимчасом „Правда" про цю справу мовчала, хіба що десь колись, коли Польща посварилася хвилево з Москвою, на цю справу натякувала. Назагал про неї мовчалося. Якийсь час Москва пробувала грати опікуна галицьких нуждарів, але потім і це покинула. Через це то нині в цілому світі звернули увагу на те, чому саме Москва заговорила про покривджених українців саме у цей мент. Яка причина і яка ціль цієї оборони?

Як видно з преси по всіх краях, світ добре розуміє московську політику, яка криється за виступом в обороні покривджених Польщею українців і білорусів. Це Москва, побачивши трупа польської держави, дістала апетит і собі щось з неї урвати. Вона бачить, що Німеччина використає свою військову перемогу над Польщею для збільшення своєї імперії дотеперішніми провінціями Польщі, дістає апетит на подібне збогачення себе іншими провінціями. Німеччина має для своїх претенсій арґумент військової переваги. Москва остаточно буде мусіти теж таку перевагу показати, а як вступ до зачіпки з Польщею вживає національного утиску українців і білорусів Польщею.

Що цей арґумент є лицемірний, звісно з того, що й Росія теж не трактує українців і білорусів під її владою як народ, рівноправний з московським, але як підрядний, підбитий, ворожий народ. Через те, якби Росії справді вдалося загорнути українців зпід Польщі під себе, для українців ріжниця в положенні може бути справді невелика. Як видно зо світової преси, це теж світ розуміє.

ЗАХИТАНА ЕВРОПА

Коли вдуматися в те, що діється тепер в Европі, то одно треба ствердити, що той територіяльний стан, який досі існував, захитався. Та ще важко говорити про те, як події розвинуться. Ще тяжко передбачити, як приблизно виглядатиме нова Европа. Можна хіба говорити певно тільки про побажання, головно про те, що ми самі бажали би бачити зміненим. Та здається нам, що без огляду на те, як дальші події розвинуться і хто вийде з нового военного конфлікту в Европі остаточним переможцем, територіяльні відносини в Европі будуть мусіти підлягти певним змінам, якщо насильство не буде принципом у тих, що укладатимуть карту нової Европи.

Та хоч покищо ніхто не знає, як це все скінчиться, то це не відтягає людей від міркування про те, що може статись. І таких міркувань є вже тепер багато, а чим далі, буде їх більше.

З цього боку замітний є голос такого широко відомого старого політика як графа Карла Сфорци, італійського міністра заграничних справ з часів минулої світової війни. Про нього можна мимоходом сказати, що він розумів і ті евентуальні міжнародні конфлікти, які готові повстати наслідком несправедливого відношення аліянтів до української справи. Про це він нераз згадував у своїх політичних творах . Тепер він подає на основі того, що знає і сам пережив, що булоб великою помилкою думати, що Німеччині дійсно йде про Данціґ і Коридор. Німеччина, каже він, Данціґу в дійсності не потребує, бо має інші пристані, як Гамбурґ, Бремен чи Мемель. І Коридора не потребує, бо там земля бідна. І дотого дійсно за заселена слов'янами. Колиж Гітлер так дуже натискав на Данціґ і Коридор, то тому, що відібрання їх Польщі — означає відірвання Польщі від моря і її кінець. А того треба було Гітлерові на те, щоб Німеччина дістала те, чого дійсно потребує. А тим є в першу чергу та частина Горішнього Шлеську, яку віддано Польщі, а яка дуже багата в природні багатства, в першу чергу у вугіль.

Отой здогад Сфорци поширюють інші ще й на промислові центри Познанщини. А голоси з Берліну щораз частіше підкреслюють, що ті землі вже так, якби були втілені до Німеччини. Значить, що одно є певне, а це те, що ті речі є в пляні й побажанням Німеччини.

Але дуже замітне є і те, що говорять у Лондоні, коли роздумують над тим, на що Совети мобілізують стільки війська. І дивуються, що це сталося, що ті Совети, що так утискають у себе українців, нагло відізвалися в обороні українців, що терплять у Польщі. З того заключають, що Совети таки готовляться до поділу Польщі, а зголосять свої претенсії отверто, як тільки Німеччина розібє цілковито польські війська. Тоді готові советські війська ввійти на українські й білоруські землі, що ще тепер формально належать до Польщі, й прилучити їх до себе.

В Лондоні є ще й того переконання, що між Німеччиною і Советами є ще порозуміння і щодо поділу впливів на балтійськім побережжі. І то таке, що Совети загарбають у той чи інший спосіб під свої впливи землі давньої царської Росії, а це Фінляндію, Латвію й Естонію. Кажуть, що Гітлер так зненавидів Польщу, що пішов Сталінові у всім тім на руку, щоб тільки скінчити з Польщею.

Припускають далі, що в тайнім договорі є зачіплена і Румунія, та що Совети заберудь від неї Басарабію. Виходить, що й Румунію готові розділити, при чому скористалиб найбільше Мадярщина, а далі й Болгарія. А решта й певно підпалаб під німецький протекторат. Кажуть далі, що Совети відгравають тепер своїм поведенням супроти Польщі ролю, яка подібна до тої, що її відгравала Польща супроти Чехословаччини, коли вона знайшлася в небезпеці. Очевидно, що все те моглоб статись, якби Німеччина і Совети перемогли.

Ось це є ті міркування, що їх передає з Лондону американський кореспондент часопису „Ди Ню Йорк Таймс".

ЧИСЛА ГОВОРЯТЬ...

(Популяційна політика в Советській Україні).

Справа приросту населення й дбайлисість про відповідну його реґуляцію є для кожної держави одною з найважніших турбот. У гру тут входить не тільки питання оборонности країни, чи справа заробіткових можливостей; приріст населення, це питання майбутнього країни взагалі. З цього боку зрозумілий крик на сполох з приводу загрози ступневого вилюднення у Франції, чи ріжні засоби, що ними йдуть намагання в деяких країнах збільшити природній приріст населення. Згадатиб тільки премії за більшу скількість дітей в Італії, чи грошеві позички для новоженців у Німеччині з анульованням довгу на одну четвертину при кожній новонародженій дитині.

У СССР справа приросту населення та його реґуляції є трохи складніша. З ріжними змінами політичного курсу мінявся там також і підхід до цієї справи. Економічна упривілеєність членів комуністичної партії і бюрократичного апарату та повні злидні і позбавлення прав інших верств суспільства СССР мали свій вплив і на справу приросту населення. Допущення до шкіл і взагалі до праці тільки дітей робітничого і незаможницько-селянського походження було до деякої міри чималою гальмою до природнього приросту нового покоління. Не було рації мати дітей, коли перед ними була замкнена всяка будучність, та ще більше стримувала його надто свобідна мораль у половому житті, що дозволяла й поширювала штучні викидні (аборти) саме серед упривілеєної верстви советського суспільства.

З переходом СССР на державницьку політику і переключенням сталінської ґенеральної лінії на рейки „оборони батьківщини", у СССР привернено значіння родини і заборонено викидні. „Буржуазні" методи популяції показались таки кращі. Очевидно, не проголошено в цій ділянці „ударництва", ні „соц-змагання", ані не роздавано „ордерів" за більшу скількість дітей, проте сам природній приріст населення виказав помітну звишку. В останнім роках ще більш на те вплинула ліквідація упривілеєности робітничої й бідняцько-селянської верстви і ставка на безпартійну інтеліґенцію. Здавалось би, що СССР помалу перейшов „буржуазні" зразки популяційної системи.

Трохи воно так, та не зовсім. Бо вкупі з державницькою еволюцією СССР посилився й російський великодержавний централізм зо своєрідними національно-політичними ознаками. І ліквідація відосередньо - самостійницьких тенденцій т. зв. союзних і автономних республик знайшла теж свою рівновартість у популяційній політиці советського уряду в Україні.

Політика ця й раніш була не краща. Попри клясові нерівности політикою СССР кермувала й національна нерівність. Упривілеєність російської нації коштом інших, головно української, відбилась важко голодовими роками, що винищили міліони українського населення. Т. зв. ліквідація бандитів, куркульства, „ворогів народу" з масовими розстрілами і засланнями на далеку північ, а врешті систематичне виселювання українського населення, головно з прикордонних смуг у глибину советської імперії,—ось шляхи популяційної політики СССР у відношенні до України.

Числові дані, якщоб можна було мати докладну статистику, — говорилиб самі за себе. Але й офіційна советська статистика дає теж доволі матеріялу для висновків.

Уже опубліковано висліди останнього перепису населення в СССР, що його переведено в січні ц. р. Варто познайомитися з його числами.

Отже згідно з цим переписом, загальне число населення Советської України виносить 30,960,221 душ. У порівнянні з пердостаннім переписом з грудня 1926 р., який нараховував число населення України на 29,042,934, зріст населення за 12 років виносить 1 міліон 917,287 душ, тобто 6.6 проц. Виходилоб, що річний приріст виносить ледви 0.55 проц.

Коли взяти під увагу дані статистичного бюра Советської України, опубліковані у книзі, виаданій українською і французькою мовою п. з. „Statistique de la population de l' Oukraine contemporaine" (Харків, 1929), то число населення Советської України дня 1. 1. 1929 року виносило 30,363,547 душ. Коли спертися на ці числа, то приріст Советської України за десять років виносив би тільки 596,674 мешканців, тобто за рік приблизно 60 тисяч. Щоб краще усвідомити собі стан цього приросту, варто порівняти ці дані з природнім приростом у роках 1924—1928, що вагався між 689,251 в 1926 р. і 640,451 у 1928 році, тобто між 2.13 проц. річно. Числа говорять самі за себе.

Слід підкреслити тут іще одно: всі ці статистичні дані відносяться до території т. зв. УСРР, тобто не обіймають Курщини, Вороніжчини, ні Кубаньщини, які зачислені до РСФСР. А крім того советські статистичні дані, що їх публікує советська преса, подають тільки загальне число населення, без подання даних про окремі національності, що замешкують Советську Україну. Тому не можна знати, скільки з цієї 60-тисячної надвишки припадає на природній приріст, а скільки на напливовий елемент з Московщини.

Цікаві дані відносяться до статистики населення міст і сіл. Згідно зо згаданим переписом населення українських міст за 12 років сильно збільшилося, а саме з 5 міл. 373,553 душ (у 1926) зросло до 11,-195,620 душ (у 1939 р.), тобто на 108.3 проц.

Зменшилося натоміць сільське населення. З числа 23,-669,381 душ (у 1926) воно впало до 19,764,601 душ, тобто зменшилося на 16.5%. Одначе статистика не подає, скільки душ сільського населення пішло до міста, а скільки на далекі заслання, чи переселення. Не подає теж статистика національного складу сільського населення, щоб визнатися, наскільки цей спадок вирівнювано московськими переселенцями. Що й згадувати про такі речі, як „розкуркулювання" села, чи голодова катастрофа 1932—33, що теж коштувало багато селянських душ.

Заслуговує теж на увагу статистика населення найважніших українських міст. Отже згідно з останнім переписом число населення Києва виносить 846,293, Харкова 833,432, Одеси 604,223, Дніпропетровська 500,662, Сталіна (Юзівки) 462,395 мешканців.

Як подає у київських „Вістях" з 3. 6. ц. р. предсідник статистичної комісії в Києві Булгаков, сотні тисяч українських робітників і селян пішли на працю до деяких центрів індустрії в інших союзних республиках, отже до Маґнітоґорська, Кузнецького Басейну, на Далекий Схід при Турксібі (туркестансько-сибірській залізниці), тощо. Ці люди вже не вернулися в Україну, а лишились на заробітках у цих далеких околицях.

Ріст міського населення Советської України, це безперечно позитивне явище, тим більше, що від напливу сільського елементу мусів зрости теж сильно відсоток українського населення. Бо в майбутньому вирішенні долі України міста відіграють рішальну ролю.

Останній перепис населення Советської України має свою вимову. Він свідчить наглядно про руїнницьку популяційну політику советської влади в Україні, політику, яка зменшила природній приріст населення до мінімум. Якась зміна на краще цієї справи можлива тільки в самостійній Україні.

Карел Чапек.

ГОРДУБАЛ

КНИГА ПЕРША.

20)

Корови, коні, Гафійка, кури, свині, поле, квітки — Господи, є того досить; але найтяжче заховати видимість. Щоб людські уста не мали що повідати, що ось у Гордубалів щось не теє. Гордубал має замужню сестру, помоглаб, зварилаб, та ні, дякую красно, не треба. Сусідка киває через пліт — пішліть мені, Гордубале, Гафійку через день, подбаю про неї. Дякую, сусідко, дякую красно, але не турбуйтесь; Поляна лише трохи занедужала й лежить, радо її заміню. Що ти, я тобі дам підглядати! Спіткаю Ґерича, дивиться на мене, має на устах написаний привіт. Іди собі, не знаю тебе. А Гафійка боїться; дивиться, ані не моргне — щож, сумує за Степаном. Нічого не зробиш, дитина, але такі речі були, нарікай на людей.

Корови, коні, кукурудза, свині — правда, прибрати в свинюшнику й дати свиням води. А тут, диви, треба вичистити стружки, щоб нечистота могла стікати. Гордубал береться до праці, сопе від запопадливости, тепер на світі нема нічого крім свинюшника; почекай, Поляно, будеш дивуватись, коли сюди прийдеш — свинюшник як світлиця. Тепер іще свіжої води... І Гордубал іде з відрами до криниці.

На дворі сидить на дишлі Маня, погойдує на колінах Гафійку й щось їй оповідає.

Юрай ставить відра на землю й, руки в кишенях, іде просто до Степана.

Маня одною рукою відсунув Гафійку, а другою сягає до кишені; сидить, очі має прижмурені, як кіт, і чимсь націляється до Юраевого живота.

Гордубал вишкірив зуби: хлопче, то я ще з Америки знаю, як стріляється з револьвера. Тут маєш, виймає з кишені зложений ніж і кидає його на землю. Маня засуває руку в кишеню й не спускає з господаря очей.

Гордубал оперся рукою о драбину воза й дивиться згори додолу на Маню. Що я тут з тобою, думає собі, Господи, що маю з ним робити?

Ані Гафійка не знає, як воно буде, й дивиться злякано з батька на Степана й зо Степана на батька.

„Ну, Гафійко", бурчить Степан, „радієш, що до тебе прийшов Степан?"

Дівчинка нічого, тільки очиці обернула на Маню.

Гордубал непевно потирає собі потилицю. „А чого тут сидиш", каже він помалу. „Іди, напувай коні".

XVI.

Та просто до комори й стукає в двері: „Відчини, Поляно!"

Двері відчиняються й стоїть тут Поляна — як тінь.

Гордубал сів на скриню, руки оперті на коліна, й дивиться в землю.

Поляна нічого, тільки часто дише.

„Були — якісь речі", бурмоче Юрай. „Про тебе... та про наймита. Тому я його післав геть". Гордубал сердито засопів. „Та вернувся, таке ледащо. Так воно не може залишитись".

„Чому?" — скрикнула прудко Поляна. „Через ті дурні речі?"

Гордубал поважно киває головою. „Через ті дурні речі, Поляно. Ми тут не самі. Степан — хлоп, хай сам бороniться проти людських губ; але ти, ей, Поляно, чейже я твій чоловік — хоч перед людьми. Оттак то воно є".

Поляна спирається об одвірок, ноги їй підгинаються й мовчить.

„Здається", бурчить Гордубал, „здається, що Гафійка звикла до Степана. Він добрий до дитини. Та й коні — без Мані смутні. Був до них строгий, а проте тварюки його люблять". Юрай зводить очі. „Щоб ти на це сказала, Поляно, колиб ми заручили Гафійку зо Степаном?"

У Поляні щось обірвалось. „Але це чейже неможливо!" — видихнула злякано.

„Щож, правда, Гафійка маленька", розважає Гордубал. „Але заручити — не одружити. За старих часів, Поляно, заручали дітей ще в колисці".

„Алеж Степан — Гафійка пятнацять літ молодша від нього", бороніться Поляна.

Юрай киває головою. „Як ти, серденько. Це буває. Але Маня тут не може залишитись як чужа людина. Як Гафійчин жених — а, це вже щось інше: належить до родини, жіночку собі вислужує"...

Поляні починає вияснюватись. „То цеб він тоді тут зостався", каже, напружена мов лук.

„Зістане. Чомуб не зістався? Був би як у батьків. Ака там чужа людина? Це зять. А людям це заціпить губу. Принаймні бачитимуть, що... що правили лише бридкі речі. Це задля тебе, Поляно. А до того, — ну, здається, любить Гафійку — та й на конях розуміється. До праці ледачий, це правда, та чиж працьовитий збагатіє?"

Поляна напружено розважає, аж чоло їй морщиться. „А думаєш, що Степан схоче?"

„Схоче, серденько. Маю гроші — щож, може їх мати й він. Прошу тебе, що мені робити з грішми? А Степан — пожадливий; хотів би мати луки, коні, рівнину, скільки оком охопить — аж очі йому світяться. Пригріється коло печі — чого там ще роздумувати?"

Поляниңе лице знов стає камінне. „Ну, як думаєш, Юраю. Але я йому цього не скажу".

Юрай встає. „Сам йому скажу. Не турбуйся, і з адвокатом пораджусь, як і що. Якась умова, думаю, мусить бути. Щож, і про це подбаю".

Гордубал чекає, може думає, що Поляна ще щось скаже. Але Поляну раптом охоплює поспіх. „Мушу готувати вечерю".

І Юрай шкандибає за стодолу, як завсіди.

XVII.

Маня везе господаря до Рибарів, либонь побалакати з батьками. Ц—ц. А коні, голови догори, радість подивитись.

„Так ти, Степане", мовить Гордубал задумано, „маєш одного старшого брата, одного молодшого й замужню сестру. Гм, досить є вас. А правда, у вас рівнина?"

„Рівнина", відповідає охоче Степан і зуби йому блищать. „Головно буйволи в нас розводяться — та коні. Буйволи радо бабраються в багниськах, господарю".

„Багниська", розмишляє Гордубал. „А не вартоб висушити? Бачив я таку працю в Америці".

„Нащо висушувати? — сміється Степан. „Рілі є, пане, аж занадто. А багниська шкода, росте там лоза; у нас зимою плетуть коші. Замісць дощок маємо верболіз. Віз — плетений; плоти, хліви — все плетене. Подивіться но на онтой чагарник".

Юраеві рівнина не подобається, нема кінця, та що робити. „А батько живий, кажеш".

„Живий. Буде дивуватись, кого йому везу", каже Маня якось пишно, по парубоцьки. „А це ми вже і в Рибарах". І капелюшок назад, ляск батогом, та мов барона везе Юрая до села та до Манів на двір.

(Далі буде).

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

НА ПРОЩАННЯ?

Українські газети з польської займанщини з останніх днів перед вибухом війни приходять з великими білими плямами. Що ці плями означають, кожний знає: це польська цензура викинула з газети уступи, інколи цілі статті, як незаконні чи шкідливі для польської держави.

Який вплив будуть мати ці великі білі плями?

Можна догадатися: серед людей, що платять за ці газети, а дістають чистий папір, вони ослаблять льояльність супроти польської держави. Вони зроблять те, що на випадок розпаду Польщі ці читачі за такою державою не будуть жалувати.

ГДЗЕ ЛЕЖИ УКРАЇНА?

Як читачі „Свободи" собі правдоподібно пригадують, під таким заголовком нюйорський щоденник „Нови Свят" написав був 11. серпня цього року статтю з нападом проти українського національного руху.

Доказував „Нови Свят", що поняття України не є усталене, що її границі невідомі й т. і.

Місяць по цій статті, якби ми хотіли бути злобні й тішитися з чужого нещастя, ми могли б написати статтю під заголовком: „Гдзе лежи Польска?"

„ЕЛЕН ПОЛЬСКА!"

То саме число „Нового Свята" містило статтю під таким заголовком. Стаття була основана на рапорті польської газети „Курєра Поранного" з Будапешту, а суттю статті були ріжні докази великої любови мадярів до Польщі.

Виходило, що мадяри по Мадярщині найбільше в цілому світі люблять Польщу. Вони при всякій нагоді кричать: „Елен Польска!" себто „Хай живе Польща!" Вони люблять її більше, ніж Італію, котра, як звісно, багато причинилася до окупації Карпатської України Мадярщиною. Пересічний безкритичний читач цих польських газет міг при читанні статті набрати надії, що Мадярщина виступить в обороні Польщі.

Справжні події показали, чи оправдані були ті надії, як дуже мадярам на тому залежить, щоб жила Польща.

ПОЯСНИВ.

Якийсь Ренсен пише в „Ню Йорк Тамсі" протест проти називання Львова українською столицею.

Каже, що так Львова називати не можна, бо Львів це лише столиця одної польської провінції.

Цікаве питання: чи можна було в австрійських часах сказати про Краків, що це польська столиця, чи треба казати, що це головне місто одного повіту в австрійській провінції Галичині?

Каже він далі, що в Польщі нема українців, а лише русини, які тепер себе називають українцями. Це підносить теж цікаве питання: Як назвати кашуба, що тепер себе називає поляком?

І каже, що ці русини, що себе тепер називають українцями, мало мають спільного з українцями совєтської Росії: адже не мають навіть спільної релігії, бо одні є уніяти, а другі православні. І це теж підносить цікаве питання: чи мають юніяти щось спільне з православними? Чи не мають вони дуже і дуже багато спільного? Чи не вірять вони всі в Св. Трійцю, в ті самі заповіді, в силу молитви й такі інші, тисяч і одна речі? Чи не є це дві християнські церкви? Невже розумна людина може таке сказати, що дві християнські церкви не мають нічого спільного?

Насуває лист Ренсена ще одно питання:

Чи не чував поясняч „Ню Йорк Таймсу" про польську поговірку: „Учил Марцін Марціна?"...

РОЗБИТОК З „АТЕНІЇ".
Перший розбиток з „Атенії", що прибув до Ню Йорку, є Деймон Бойнтон, 33 роки, асистент професора в Корнельськім університеті. Він приїхав на кораблі „Камеронія".

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ОЛИФАНТ, ПА.

Перший зїзд односельчан з Вислока Великого.

В містечку Олифанті, в Пенсилвенії, і його околиці живе велике число іміграитів, які впродовж останнього пів століття переїхали з лемківського села Вислока Великого до Америки. Десятки їх земляків розкинені по інших містах Злучених Держав і Канади.

Олифантські вислочани вже впродовж кількох років плянували, як би то скликати хоч раз усіх наших земляків, побачитися зо старими знайомими, відновити звязки з давніми сусідами та навіть з ріднею. А то бувало, що люди не бачили себе вже по 20 і більше літ і тільки окружними дорогами довідувались про себе. Тому олифантські односельчани скликали нарешті нараду при кінці квітня і запросили на неї представників вислочан з інших місцевостей, про яких знали і до яких мали адреси.

На нараді вирішено влаштувати „День Вислочан" і запросити на нього всіх краянів, кого знали листами, інших через часопис. Призначено на цілий зїзд 6-го серпня, а на місце вибрано фарму недалеко Олифанту.

Наспів нарешті цей ожиданий день, на який призначено зїзд земляків з Вислока Великого. Біля полудня односельчани почали зїздитись. Появились краяни з Канади, з Шикаго, Огайо, а найбільше зо стейтів Пенсилвенії, Ню Йорку і Ню Джерзі. З тих трьох останніх стейтів були заступлені такі місцевості: З Пенсилвенії — Албіон, Олифант, Диксон Сити, Скрентон, Питсбург, Маганой Плейн, Форест Сити, Мейфілд, Мавнт Плезант, Блейклі, Мейзвил, Пеквил і Колдейл. З нюйорського стейту прибули вислочани з Обурн, Сиракюз, Бингемтон і Елмайра, зо стейту Ню Джерзі були гості з Сингек і з Пасейку.

Треба було бачити, як старі знайомі витались після десятків літ розлуки, як віднаходилися своєки, які й призабули за себе, як стискались, обіймались і часто плакали. Цеж зійшлися сотні людей з одного села і їх діти, тисячі миль від рідного краю, обєднані спомином про свою батьківщину. Звела їх разом не релігія, не політичні партії, тільки те, що вязує людей найсильніше: спільна памятъ про молоді літа, прожиті у рідному селі.

День був дуже гарний, так, що спільний обід відбувся на дворі. Після молитви промовив коротко голова комітету О. Барняк і передав дальший провід зїзду тостмайстрові Петрові Цапцарі, який в свою чергу покликав до слова Михайла Кадиляка з Торонта. Цей загально накреслив підстави, на яких односельчани повинні обєднуватись і що повинні мати на увазі у своїй праці.

На обіді були присутні як гості борджес міста Олифанту, Андрій Бланяр; контрольор міста Олифанту, Демко Хомин, який сказав кілька слів привитання; секретар У. Р. Союзу, Теодор Миник; наш добрий сусід з краю, Іван В. Турко, з дружиною, й інші. Довшу промову сказав наймолодший іміґрант з Вислока, Василь Чеканський з Обурн, Н. Й. Він згадав рідне село, кожну закутину в ньому, пригадав старих знайомих, оповів про тяжкі воєнні роки, про переживання 1918-го року, та про тих, хто не вернувся з війни. Коли бесідник згадав гори, ліси, присілки, вулиці, пасовиска, дороги рідного села, присутним пригадались дні їхньої молодости, духом перенеслись вони в хати, де родились і прожили молодість, і на очах у багатьох заблестіли сльози. При кінці промови В. Чеканський завзивав, щоб присутні на другий рік і на дальші роки знову влаштували такий зїзд та щоб привезли з собою своїх дітей; тим способом підтримають звязки між односельчанами у дальших поколіннях.

Після промов згаданих уже вище пп. Турка і Миника забрав ще слово Дмитро Фенканин з Сингек, Н. Дж., і ще кілька вислочан, яких я вже не запамятав. При кінці обіду д. Цапцара подякував присутним за прибуття, комітетовцям за труд при влаштуванні зїзду й обіду, а бесідникам за гарні привіти і промови. Присутні після того розбились на гурти і довго в ніч забавлялись то розмовами зо старими знайомими, то танцями, то співом. Зроблено також фотографію зо зїзду, яка вилала дуже добре. Хто хоче її дістати, може замовити собі її в секретаря комітету, Степана Чеканського, якого адреса є: 816 Іст Лакавана Евеню, Олифант, Па.

Для того, що пише ці рядки, як і для всіх земляків, з якими він мав нагоду говорити, той день останеться на все в памяті. Він відновив давні звязки, пригадав молоді літа та загрів душу споминов рідного села і рідної землі. Не диво, що з усіх боків було чути висловн вдячности комітетові, що влаштував такий зїзд-забаву, та разом з тим побажання, щоб на будуче кожного року так зїздитись і на спільній гостині підтримувати звязок між собою і з рідним селом.

Вислоченко.

В С.С.С.Р.

В большевицькому суді відбувається розправа за алименти.

— Отже, товаришко, хтож є вкінці батьком твоєї дитини, Павлов чи Іванов?

— Та хай буде Павлов... бо Іванов уже пів року безробітний.

Дефініція.

— Що то таке егоїст?

— Людина, що не інтересується мною.

ДОДОМУ НА СЛУЖБУ.
Каблеграма з Лондону показує князя і княгиню Віндсор, як вони прибули до Англії по 3-річній відсутності. Вони замешкають у селі Колман'с Гач, Сусекс. Князь буде мабуть злучним офіцером.

РЕОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІЯЛЬНОГО ОБЕЗПЕЧЕННЯ

Після чотирьох літ гарячих дискусій і дебат у конгресі Злучених Держав перевірено і поправлено закон соціяльного обезпечення. Поправки роблять цей закон кращим і основнішим, бо з нього тепер користатиме 45,000,000 людей. Попередньо було настановлено, що пенсію для старців мали зачати виплачувати від 1. січня 1942 року, а поправлений закон говорить, що її маютъ зачати виплачувати від 1. січня 1940 року. Крім того поправлений закон передбачає більш ліберальні користі для старців.

Наприклад, попередньо з пенсії мав користати тільки той робітник, що був заасекурований. Після його смерти пенсія переходила на жінку. Одначе в часі його життя з цього закону не користали ні його жінка ні діти.

Поправлений закон соціяльного обезпечення говорить, що пенсія належиться не лише старим робітникам, але і їх жінкам та дітям, якщо вони ще не всилі себе вдержувати. Правно пенсія належиться тим робітникам, що перестануть працювати після 65 року життя та що після 1. січня 1937 року працювали стало не менше як 18 місяців часу. Старий закон соціяльного обезпечення цього не предбачував і старих людей, яким минуло 65 літ життя, лишав на божу волю. Це було несправедливо і тепер цю помилку направлено.

Пенсію виплачуватимуть у такий спосіб: Скажім, що Іван Іваненко працював у фабриці 20 років і заробляв місячно по $150. Коли йому минуло 65 років життя і він перестав працювати та пішов на пенсію, то за новим законом соціяльного обезпечення йому будуть виплачувати по $36 місячно, поки він буде жити.

Ак він має дружину, якій також минуло 65 літ життя, то вона також діставатиме пенсію, а саме половину того, скільки її муж дістає. Значить, що місячна пенсія цих старих людей виноситиме $54 аж до смерти. Якщо такі старі люди малиб діти понижче 18 років життя, то в такім випадку діти також діставалиб по $18 на місяць. Значить, вони діставалиб половину тої платні, яку на основі поправленого закону соціяльного обезпечення мав би діставати їх батько.

Якщо він заробляв по $100 на місяць і платив на соціяльне обезпечення лише пять років, то в такім випадку його місячна пенсія після 65 року життя виноситиме $26.25, коли самітний, а $39.38, коли жонатий. А якби він був заробляв місячно по $250 і платив на соціяльне обезпечення пять років, то в такім випадку, якщо він самітний, діставав би по $42 на місяць, а як жонатий, то одержував би $63 на місяць. Але як він заробляв місячно по $250 і платив на соціяльне обезпечення 20 літ часу, то в такім випадку по 65 році життя він діставав би $48 кожного місяця, а як був би жонатий і якби його жінка також мала більше ніж 65 літ, то державна каса виплачувалаб йому $72 місячно до смерти.

З цього бачимо, що пенсія не є однакова для кожного старого робітника. Вона залежить від його заробітної платні і від того, як довго чоловік був асекурований.

Новий, поправлений закон соціяльного обезпечення і тому ще є ліпший, що охороняє не тільки одиницю, але і цілу родину. Як чоловік, який дістає старечу пенсію, помре, то його жінка якщо вона має більше 65 років життя, діставатиме на своє удержання три четвертини частин з його місячної пенсії. А як чоловік, що дістає пенсію, помре і лишить жінку, якій ще нема 65 літ і як вона має діти, то на основі нового закону вона діставатиме три четвертини частини з пенсії свого померлого мужа на своє удержання і половину з пенсії мужа на кожну дитину так довго, доки діти не дійдуть до 18 року життя. Якщо одержуючий пенсію помре та оставить старих родичів, яких він удержував, то в таким випадку кожне з них діставатиме половину з тої пенсії, яку він одержував.

Треба знати, що стареча пенсія це не є няка милостиня або даровизна держави. Закон соціяльного обезпечення зобовязує державу виплачувати старечу пенсію кожному робітникові, якщо пенсія законну вона йому належиться.

ФЛІС

А. Ремізов.

ВОРОЖКА

Жили в одному селі дідудусь і бабуся, дуже бідні. Були такі бідні, що часто в хаті не мали навіть скибки хліба. Одного дня, як голодні сиділи при вогні та радилися, що почати, прийшло щось бабусі на думку й вона сказала:

— Зайди-но до нашого багатого сусіда до стайні, виведи волів і скрий їх у лісі.

Старий послухав — він усе робив те, що бабуся казала — вивів волів і скрив у лісі. На другий день сусід зайшов у стайню, щоби повести волів до орання, та не знайшов їх.

Бабуся підіждала трохи, заки по селу розійшлася новина, що воли пропали, а потім пішла до сусіда тай каже:

— Сусідо, коли хочеш, я тобі нині вечором назад приведу воли.

Сусід зрадів і сказав:

— Коли ти, бабусю, моглаб мені віднайти воли, я тебе добре винагороджу. Та я тобі не вірю.

Бабуся вернулася до хати та сказала чоловікові:

— Старий, піди й приведи воли із лісу!

Дідусь послухав — він усе робив те, що жінка веліла — і привів сусідові воли. Сусід зрадів і дав йому муки.

Дідусь і бабуся жили вдоволено, доки вистало сусідової муки.

Колиж мука скінчилася, стали старенькі знову годувати. Колиж їм голод уже добре дошкулив, постановили знову взятися на хитрощі. Дідусь вивів воли другому мужикові зо стайні, скрив їх у лісі, бабуся їх знову віддала й вони дістали пуд муки.

Всеньке літо дідусь і бабуся жили з таких хитрощів.

Слава про бабусину чародійну силу розійшлася скоро по всій країні й дійшла аж до царя.

Тоді то цареві пропав дорогий самоцвіт (дорогоцінний камінь) і хоч його всюди шукали, не могли знайти, словом наче запався під землю. Тоді цареві прийшло на думку, чи не порадитисяб тієї бабусі: чи не викриє вона, хто вкрав самоцвіт.

Цар післав своїх двох дворян, що звалися Шия і Горло, щоби привели бабусю. А ці два дворяни були вкрали самоцвіт, одначе того ніхто не знав. Як вони вибралися в дорогу, каже Шия до Горла:

— Я боюся, щоби ця баба не здогадалася, що ми оба вкрали самоцвіт. Та знаєш, що: покладемо в сани курячі яйця, а побачимо, чи ця баба вгадає, що там будуть яйця. Коли здогадається про яйця, здогадається і про самоцвіт.

— Добре, зробім так — відповів Горло.

Як баба почула, що її хочуть відвезти до царя, злякалася страшно та сказала:

— Я не поїду сама. Мій старий знає все, то хай і їде зо мною.

Дворянам було всеодно, чи схоче дідусь їхати чи ні, вони запрягли коні до саней, посадили дідуся і бабусю тай поїхали.

Як виїхали з села, баба звернулася до свого чоловіка тай каже:

— Не подобається мені така подорож, мені здається, начеб я сиділа на яйцях.

Дворяни штовхнули ліктем один одного, а Шия сказав пошепки до Горла: „Проклята ворожка, відразу здогадалася!" Ввесь час дороги обоє мовчали, а чим ближче були царського двора, проймав їх чимраз більший жах.

А дідусь і бабуся також мовчали, думали, що вже ніколи не вернуться додому. Ніччю сани приїхали до царського двора.

Старенькім дали кімнату переночувати та сказали, що завтра поведуть їх перед царя.

Шия та Горло підійшли тихесенько під двері кімнати, в якій ночували дідусь і бабуся, щоби підслухати, що вони говорять.

— Як гадаєш, стара, що з того вийде, як станемо перед царем? — спитався дідусь.

— Що з того вийде?... Що буде шиї, це буде й горлові... біда буде обом — відповіла бабуся.

Коли дворяни, що підслухували під дверима, почули ті слова, страшно злякалися.

— Мусимо віддати самоцвіт, — сказав Шия. Стара ворожка відразу вгадала, що то ми вкрали. Нема іншої ради, мусітимемо віддати.

Вони відійшли до своєї кімнати, відчинили скриню, взяли відтам самоцвіт і пішли з ним до старих.

Як бабуся отворила двері, припали оба навколішки та сказали:

— Не зрадждуйте нас, бабусю, не кажіть, що самоцвіт був у нас!

Вони віддали самоцвіт бабусі та й іще в додатку сто рублів. Як дворяни відійшли, стали старенькі оглядати самоцвіт.

— Говори, стара, — сказав цар — що ти викрила?

— Я, батюшко, викрила все, — відповіла бабуся.

— Знаю, де є самоцвіт. Забрали його аж у Москву, та я його віддам тобі за тиждень.

Увесь тиждень дідусь і бабуся остались на царському дворі та не виходили зо своєї кімнати ні вдень ні вночі, бо боялися, щоби хто не вкрав самоцвіта. А як минув тиждень, повели бабусю перед царя й вона дала йому самоцвіт.

Цар дуже здивувався та сказав:

— Бабусю, за твоє діло мала царська нагорода. Чи хочеш остатися на мойому дворі, чи може хочеш вернутись у своє село?

Бабуся впала навколішки перед царем і каже:

— Батюшко, коли можливо, хай мене відставлять туди, відкіля мене привезли.

Цар приказав дідуся і бабусю відставити у їх село звизначив їм річну винагороду, з якої жили до смерти.

В школі.

— Ромцю, назви мені якийсь прозорий предмет.

— Дірка від ключа, пане професоре.

КОСМЕТИКА КОЛИСЬ

Сьогоднішня косметика робить чуда. Вона поправляє помилки природи, причинюється до піднесення естетики людини і часом навіть „творить" красу.

Від непамятних часів люди, головно жінки, намагалися ріжними способами прикрасити своє тіло, зробити його гарнішим. Вже у прадавніх часах були модні всякі татуажі шкіри і прикраси, що збереглися ще до нині серед диких народів. В історії давніх цивілізованих народів знаходимо вже в глибокій старині безліч рецепт на всякі красила, масті на лице, уста, очі, волосся, тощо. Ясно, що сьогоднішня косметика розпоряджає куди більше числом тих засобів, що стоїть у звязку з великим розвитком хемії у наших часах, яка витворила навіть спеціяльну галузь т. зв. косметичну хемію.

Хемія і медицина.

Вже в старині косметика спиралася на хемічних даних; одначе хемія була тоді щойно в початках, так, що косметика була головно в руках лікарів. Слово „косметика" було відоме ще в римських часах, а два лікарі, Крітон, надворний лікар Клеопатри, і другий Крітон, надворний лікар Плотини, жінки римського цісаря Траяна, присвятили свої підручники косметики тим царицям. Таксамо „косметичні інститути" це не нова вигадка, тільки походять во старинних часів.

Нині основою косметики є хемія. В старині крім оливяних білил, косметичні засоби були переважно ростинного і тваринного походження. Нинішня косметика спирається головно на розвитку хемічно-фізичних наук. Косметична хемія дає рецепти для виробу туалетних вод, мастей, кремів, помад, бальзамів, мил, пудрів, перфум, фарб та білил. Фізична хемія, чи фізикотерапія подає методи лікування водою (гидротерапія), натирання, масажів, електротерапії, тощо. Вкінці в останніх часах розвинулася хіруrгічна, плястична косметика, що дозволяє змінити зовсім риси обличчя часто при помочі масок з парафіни та інших матеріялів, чи при помочі хіруrгічних операцій. У склад косметиків входить сьогодні, не так як у дивнині, дуже багато мінеральних складників, завдяки чому багато із сьогоднішніх косметиків дуже небезпечні для здоровля людини, тоді як давніші ростинно-тваринні були зовсім нешкідливі.

Косметика в Римі.

В косметичних заходах цивілізованих народів старини, як нпр. у римлян, багато схожости до косметичних заходів нинішніх часів. І так на першому пляні у старинних римлянок, подібно як у сьогоднішніх красунь, стояла естетика лиця. До цього служили численні помади, фарби і перфуми. В старинному Римі було відповідно до цього багато торговців косметиками, поділених на кілька цехів.

Сам Крітон подав коло 25 рецепт помад і есенцій. Римлянки зуживали багато білила, красили брови, вживали спеціяльних кремів, щоб дістати мягку та ніжну шкіру й уникнути зморщок.

За часів цісарів римська аристократка, заки пішла спати, покривала лице маскою з хліба, намоченого в молоці ослиці. Ця маска підчас ночі висихала. В одній зо своїх сатир каже римський поет Ювеналь, що коли римська дама пробуджалася, мала ґіпсову голову. Маску здіймали при помочі губки, напоєної ослячим молоком. Потім на облите лице красуні накладали білила і рожі, красили брови і повіки оливним порошком. Потім чистили зуби. Цікаве, що в тих часах навіть молоді і гарні жінки дуже багато пудрувалися й малювалися. Таких „штучних красунь" висміввали дуже тодішні сатирики. Ось нпр. Лукіян писав: „Колиб хтонебудь міг бачити ті дами в моменті, коли вони врешті збудяться, то міг би думати, що бачить божевільну або павіяна... Вони тому так замикаються у своїм будуарі, щоб очі мужчини не могли там проникнути... Вони окружаються юрбою рабинь і старих баб, які працюють над тим, щоб створити на їх лиці чари і покуси, що їх стерла ніч... Тут стільки коробок, скільки в першій ліпшій аптиці, і всі ті коробки мають у собі речі, що їх нічиє око не сміє доглянути. В однім знаходяться штучні зуби, в другім вії і брови, і все, що може оживити привялу красу."

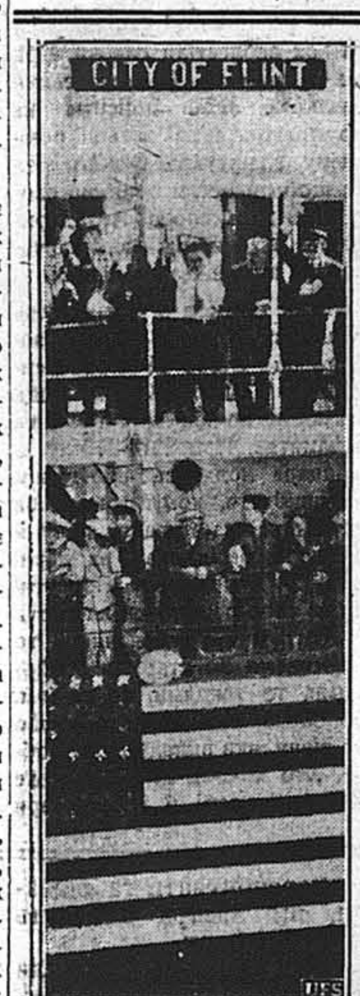
„Штучна краса" в Овідія.

Неменш злобно пише про жіночі косметичні заходи славний римський поет Овідій, у свому творі „Штука любови". Він радить римлянці: „Нехай коробка, в якій замкнена твоя краса, ніколи не впаде в очі твого коханого. Штука подобається тільки тоді, коли вона закрита. Помади, якими покриваєш своє лице, викликують відразу, коли топляться і краплинами стікають в твоїх щок. Не випадає, щоб молода пані заживала оленячий мозок або чистила зуби в присутності людей. Все може служити для краси; але ми не повинні бачити підготови туалети, яка подобається нам, коли вже скінчена. Краще, щоб ми думали, що ти спиш, коли в дійсності ти занята тим, щоби збільшити свою красу... Більшість твоїх чарів відтрутилаб нас, колиб ми знали таємниці твоєї туалети..."

Римлянки-бльондинки.

Але може найбільше уваги присвячували римлянки волоссю і вбранню. До волосся вони вживали помад, перфум, та всяких мил. При помочі гарячого заліза завивали волосся в кучері. Таксамо велику увагу звертали на прикраси волосся; часом у моді був чорний колір волосся, то ясний, то вогненно-золотий. Відповідно до того вживали римлянки фарб, перук та золотого піску. Ось нпр. коли після воєн з Ґалією та ґерманами появилися в Римі ясноволосі жінки півночі, в Римі повстала мода на ясноньняний, золотистий чи вогненно-золотий колір волосся. Та мода стала справжньою панією. Всі римські дами хотіли бути бльондинками. Цікаве, що і нині сильно поширена блондинкоманія.

В протилежності до колишньої косметики, сьогоднішня дає більше можливостей, але також створює більше небезпек. Ці небезпеки повстають головно від мінерального складу косметиків, усяких їдких та отруйних додатків, а також від електричности, операцій та ін. Необережне пристосування багатьох косметичних заходів може бути джерелом хоріб та нещасть, тому сьогоднішню косметику мусить переводити тільки лікар-спеціяліст.

РОЗБИТКИ.

Американський вантажний корабель „Сіті оф Флінт" прибув до Галіфаксу, Нова Шотляндія, з 223 розбитками з корабля „Атенія".

МАЮТЬ ОДРУЖИТИСЯ.

Фільмова зірка Андрея Лідс повідомила своїх приятелів у Голивуді, що вона заручилася з Робертом Говардом, сином С. С. Говарда, автомобільного магната і спортовця.

У ворожки.

Ольга пішла до ворожки. Хотіла би довідатися, чи знайде мужа, чи ні.

— Якийсь мужчина перейде вам дорогу, — пророкує ворожка, — брунет, гарний мужчина.

— Перейде, — питається стривожена Ольга, — це нічого не значить. Скажіть, чи він не задержиться?

—o—

Практичний дарунок.

Теща: Твоя жінка похіла, щоб ти їй купив на іменини самохід, а ти купив дорогий нашийник з перел...

Зять: А що я мав зробити? Ще досі не винайшли фальшивих самоходів.

—o—

Річево.

— Кельнер, у моїм хлібі, посмарованім маслом, є пісок, — кричить обурений до краю гість у ресторані.

— Так, — відповідає усміхаючись кельнер, — ми все додаємо пісок, щоб масло не сховзнулося з хліба.

—o—

Бідак.

— У нас, у Франції — хвалиться француз перед англійцем, — нема кризи, ані безробітних. Люди пливають у золоті...

— А ти? — питається англієць.

— Я, на жаль, не вмію пливати.

—o—

В лікаря.

— Запишу вам новий середник, — говорить лікар до сталого пацієнта. — Але зпочатку будете мати биття серця.

— Чи він аж такий дорогий, пане докторе?

ТАРЗАН І СЛОНОЛЮДИ (82)

Стенлі Вуд, вчувши відповідь з другого боку, дуже тим урадувався. Знов заблисла надія, що вони будуть вільні. В зворушенні він обняв рукою Ґонфалю і чутливо промовив: „Отож, дорога, ми таки будемо жити і завтра вранці вертаємось назад до цивілізації". Тарзан легко засміявся. Він не любив так званої „цивілізації".

На згадку автомобілів, затроєного ґазами повітря, тісних, перенаселених міст, а далі глупих, штучних звичок людей йому ніяково робилось. Яка вища є та цивілізація, що її створила сама природа! — думав він. Та його міркування перервав скрипіт дверей. Вони відхилились і чиясь рука всунула кошик з овочами.

Після того рука зникла. Вязні кинулись до кошика. Овочі були дуже гарні й апетитні. А крім того всі приявні були дуже голодні. Отож, не надумуючись довго, вони почали тягнути овочі і смачно заїдати. По хвилі Ґонфаля завважила: „Я така спляча!" З черги Вуд сказав те саме: „Я також. Очі клеяться до сну".

Король Форос згорбивсь і тримав у руці надкушене яблуко. Йому навіть не хотілось жувати, так зморив його сон. Він підвів сплячі повіки і подивився на Тарзана. Тарзан стояв і немов стрясав з себе прикре почуття непереможного сну. На хвилину Форос опритомнів і закликав: „Проклята чортиця! Вона запаморочила нас, або втруїла!"